

Stanisław Koziej

**INTERESY NARODOWE
JAKO PODSTAWA STRATEGII BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO
ORAZ KRYTERIUM AKCEPTACJI STRATEGII SOJUSZNICZYCH**

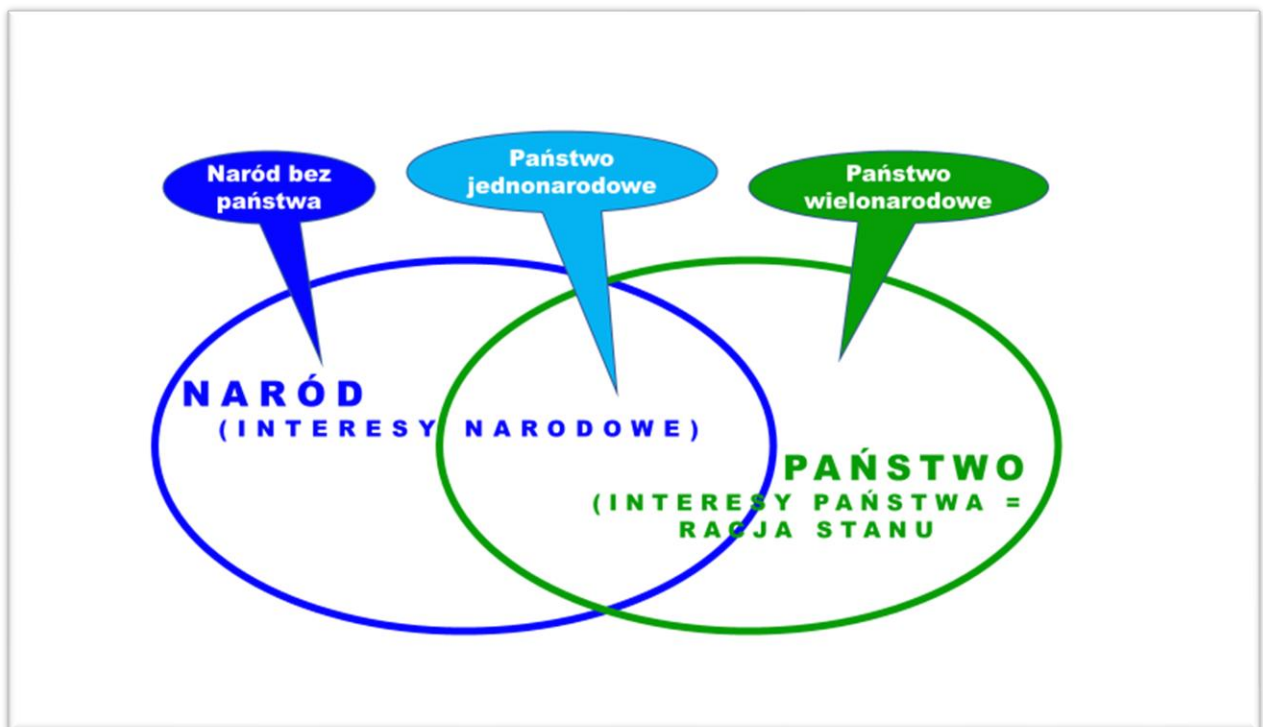
Celem niniejszych rozważań jest naszkicowanie wstępnej, hipotetycznej odpowiedzi na jeden z problemów badawczych konferencji, jakim jest pytanie: czym są interesy narodowe w dziedzinie bezpieczeństwa i jaka jest ich rola w kształtowaniu narodowej i sojuszniczych strategii bezpieczeństwa? W związku z tym analizie poddaje się następujące zagadnienia szczegółowe, będące treścią kolejnych części tej publikacji: na czym polega istota kategorii interesów narodowych w dziedzinie bezpieczeństwa; jak identyfikować interesy narodowe w ramach prac nad strategią bezpieczeństwa państwa; jaką rolę odgrywać powinny interesy narodowe w formułowaniu strategii sojuszniczych.

Istota interesów narodowych

Pojęcie interesów narodowych wymaga na wstępie pewnego komentarza, jeśli chcemy je używać do określenia interesów państwa jako podmiotu bezpieczeństwa. W zachodniej, zwłaszcza anglosaskiej, literaturze i praktyce politycznej jest to sprawa prostsza, jako że tam z reguły utożsamia się pojęcia narodu i państwa, często stosując te terminy zamiennie. Widać to wyraźnie np. w USA, gdzie niemal we wszystkich dokumentach strategicznych na poziomie państwa występuje termin narodowy, narodowa, narodowego itp. O państwach w organizacjach międzynarodowych często mówi się jako o narodach (nations). Spotyka się to np. w NATO, a Organizacja Narodów Zjednoczonych ma to wręcz już w swojej nazwie.

Ale ściśle rzecz biorąc pojęcia narodu i państwa nie są tożsame, nie tylko w teorii, ale też w praktyce (szkic nr 1). Wiemy np., że istnieją narody nie mające państwa, nie zorganizowane w państwo (np. naród polski w czasie rozbiorów nie miał swojego państwa, dzisiaj Kurdowie też go nie mają); istnieją też państwa wielonarodowe (federacje), jak np. były Związek Radziecki lub była Jugosławia. Mimo tego rozróżnienia warto zauważyć, że i w

naszej, polskiej praktyce politycznej spotyka się stosowanie zamiennie pojęć państwo i naród. Występuje to np. już w samej Konstytucji, która zamiennie posługuje się tymi terminami. Np. mówi o Radzie Bezpieczeństwa Narodowego jako organie doradczym Prezydenta Rzeczypospolitej w zakresie wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa państwa¹. W sumie, nie wdając się w bardziej szczegółowe rozważania akademickie, możemy przyjąć, że dla celów praktycznych można posługiwać się pojęciem interesy narodowe w rozumieniu interesów podmiotu bezpieczeństwa, jakim jest państwo polskie, Rzeczypospolita Polska, czy po prostu Polska. Takie podejście jest zgodne z podejściem do pojęć bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo państwa stosowanym w obecnej praktyce politycznej, w tym w naszych dokumentach strategicznych².

1. Interesy narodowe w kontekście narodu i państwa

---

¹ *Konstytucja RP*, art. 135, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2007, s. 51., Niejako na marginesie tego zapisu możemy zauważyć, że w rozumieniu Konstytucji bezpieczeństwo narodowe jest w istocie syntezą bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego.

² Nieco szerzej na ten temat – patrz: S. Koziej, *Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006

Przechodząc do kwestii interesów podmiotu bezpieczeństwa, jakim jest państwo, rozpocznijmy od najogólniejszej ich definicji, jaką zaproponowaliśmy w (Mini)Słowniku BBN w 2014 roku: „*Interesy podmiotu bezpieczeństwa – to zsyntetyzowane oczekiwania podmiotu wobec otoczenia wynikające i kształtowane przez jego tożsamość, wyznawane wartości, historyczny dorobek, tradycje, bieżące potrzeby oraz dążenia i aspiracje przyszłościowe. Można wyróżnić interesy żywotne (dotyczące istnienia podmiotu) i pożądane (związane z jakością owego istnienia, trwania)*”³.

Definicję tę można niemal dosłownie odnieść do interesów narodowych Polski jako podmiotu bezpieczeństwa, określając je jako *zsyntetyzowane oczekiwania narodu polskiego, w tym w szczególności narodu zorganizowanego w państwo, wobec otoczenia kształtowane przez jego tożsamość, wyznawane wartości, historyczny dorobek, tradycje, bieżące potrzeby oraz dążenia i aspiracje przyszłościowe. Można wyróżnić interesy żywotne (dotyczące istnienia narodu i jego państwa) i pożądane (związane z jakością owego istnienia, trwania).*

Takie rozumienie interesów narodowych zakłada, że ich podstawowymi determinantami, czyli czynnikami determinującymi (określającymi) ich treść, są przede wszystkim:

- własne doświadczenie historyczne: tożsamość narodowa, język, tradycje, doświadczenia polityczne i społeczne, porażki i sukcesy narodowe itp.,
- przynależność do większej cywilizacji: współwyznawane wartości, więzy, zobowiązania, ustrój konstytucyjny państwa,
- położenie geostrategiczne determinujące w znacznym stopniu środowisko (warunki) bezpieczeństwa, w tym szanse, wyzwania, ryzyka i zagrożenia,
- potencjał strategiczny korygujący aspiracje i dążenia stosownie do dysponowanych możliwości oraz istniejących ograniczeń.

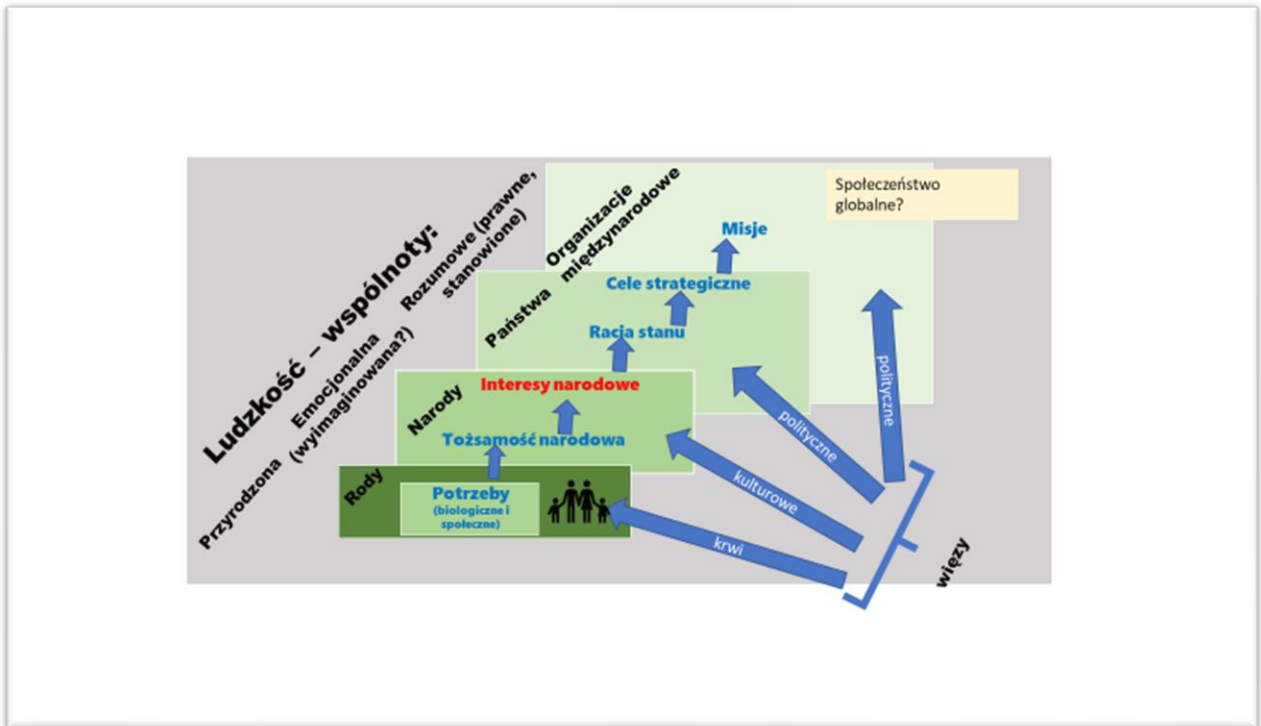
W sumie interesy narodowe odnoszą się do narodów i tworzonych przez nie państw, są niejako przyrodzoną, wręcz obiektywną w danym momencie ich właściwością. Ponieważ państwa coraz częściej i na większą skalę tworzą organizacje międzynarodowe, często nawet

---

³(MINI)SŁOWNIK BBN: *Propozycje nowych terminów z dziedziny bezpieczeństwa*, <https://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstwo-narodowe/minislownik-bbn-propozy/6035.MINISLOWNIK-BBN-Propozycje-nowych-terminow-z-dziedziny-bezpieczenstwa.html>

scedowując na nie przynajmniej część swoich kompetencji (co prawda z ogromnymi zastrzeżeniami jeśli idzie o kompetencje w dziedzinie bezpieczeństwa), to warto zastanowić się, co jest odpowiednikiem interesów narodowych w tych zbiorowych, wspólnotowych podmiotach bezpieczeństwa. Wydaje się, że niezbyt właściwe w tym przypadku jest spotykane w literaturze przenoszenie na organizacje międzynarodowe terminu „interesy” (np. interesy NATO, UE...). W odróżnieniu od narodów, które w obecnym czasie historycznym niejako samorzutnie, w sposób naturalny organizują się w państwa jako podstawowe, unitarne podmioty stosunków międzynarodowych, to organizacje międzynarodowe są tworem sztucznymi, doraźnymi, tworzonymi przez państwa w ściśle określonym celu, z konkretnym, wyraźnie zakreślonym przeznaczeniem, czyli misją. I właśnie misja organizacji międzynarodowej jest odpowiednikiem interesów narodowych państw. Różnica między interesem narodowym państwa a misją organizacji (międzynarodowej, czy krajowej) jest podstawowa: pierwsze są naturalne, niejako obiektywnie wrosnięte w naród w toku jego rozwoju, misje zaś są kategorią sztuczną, stworzoną, subiektywną, zależną od woli organizatorów, członków danej organizacji.

Na koniec warto zastanowić się też, kiedy pojawiły się interesy narodowe i jakie są ich relacje z innymi podobnymi kategoriami pojęciowymi (szkic nr 2). Gdybyśmy spróbowali odtworzyć historyczne kształtowanie się społeczności i wspólnot ludzkich, to z pewnością pierwszą wspólnotą były rodziny, czyli rody. Były to wspólnoty, które można określić przyrodzonymi, jako że łączyły je naturalne więzy krwi. Rody miały swoje wspólne potrzeby biologiczne i społeczne, w tym potrzeby bezpieczeństwa i wokół ich zaspokajania zapewne w znacznym stopniu się organizowały. Na pewnym etapie rozwoju historycznego rody na określonym terytorium zaczęły tworzyć narody jako wspólnoty oparte emocjonalnie na więzach kulturowych. Zaczęła kształtować się tożsamość takich wspólnot (tożsamość narodowa) oraz pojawiły się wspólne ich interesy w stosunku do innych wspólnot.

2. Interesy narodowe na tle historycznym

Dla realizacji tych właśnie interesów narody zaczęły organizować się w podmioty polityczne, czyli państwa, w których wyrazem interesów narodowych stała się racja stanu, jako racja bytu państwa⁴. Zarówno interesy narodowe, jak i racja stanu przekładane są w działaniach politycznych państwa na cele strategiczne, w tym w szczególności na cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa. Cele strategiczne państwa w dziedzinie bezpieczeństwa to „operacjonalizowane interesy narodowe, czyli – wynikające z dezagregacji poszczególnych interesów narodowych dokonanej w kontekście konkretnych (obecnych i przewidywanych) strategicznych warunków bezpieczeństwa oraz potrzeb i możliwości (potencjału strategicznego państwa) – pożądane z punktu widzenia tych interesów przyszłościowe stany, zjawiska i procesy w sferze bezpieczeństwa; w odróżnieniu od interesów narodowych, które są kategorią względnie trwałą, cele strategiczne odnoszą się do konkretnych

⁴ Warto zauważyć, że w niektórych przypadkach to polityka, czyli państwo, była też kreatorem narodu (np. w przypadku narodu amerykańskiego; nawiasem mówiąc ten przypadek pozwala chyba też lepiej zrozumieć, dlaczego w tradycji amerykańskiej pojęcia państwa i narodu są tak utożsamiane). Dlatego relacje państwo–naród z pewnością nie są wyłącznie jednostronne.

warunków w danym okresie historycznym istnienia podmiotu; osiągane są poprzez prowadzenie polityki bezpieczeństwa”⁵.

Interesy narodowe jako podstawa strategii bezpieczeństwa

Identyfikacja interesów narodowych stanowić musi podstawę i punkt wyjścia każdego cyklu strategicznego prowadzącego do określenia prawidłowej strategii bezpieczeństwa narodowego, jako że to z nich właśnie wynikać powinny konkretne cele strategiczne państwa w tej dziedzinie (uniwersalny cykl strategiczny, czyli proces pracy nad strategią - patrz szkic nr 3). Często można spotkać inną kolejność w pracy nad strategią, znajdującą swoje odzwierciedlenie w układzie treści wynikowego dokumentu, gdzie na pierwszym miejscu stawia się drugi etap, czyli ocenę środowiska strategicznego, by określić zagrożenia i wyzwania dla bezpieczeństwa danego podmiotu⁶.

Takie rozwiązanie ma jedną podstawową słabość. Otóż pozbawia ocenę środowiska (otoczenia, warunków) kryterium tej oceny. Wszakże warunki bezpieczeństwa danego podmiotu można prawidłowo ocenić tylko wówczas, jeśli będziemy analizować je pod kątem tego, na ile one przeszkadzają lub pomagają w osiągnięciu celów podmiotu. Bez tego ta ocena będzie ogólnikowa, bardziej opisem niż analizą, a wnioski z niej mało przydatne. Bardzo dobrze istotę tego problemu oddaje trafna uwaga Seneki o żeglarzu: jeśli nie wie, do jakiego portu chce zmierzać, wiatry pomyślne nigdy nie będą mu wiały. Więcej wiatr będzie bowiem miał dla niego inne znaczenie, gdy będzie chciał płynąć na wschód, a zupełnie inne, gdy planował będzie rejs na zachód. Tak jest też z oceną zjawisk w dziedzinie bezpieczeństwa, jeśli nie dokonywać je będziemy bez uprzedniego jasnego zdefiniowania interesów i celów strategicznych.

---

⁵ (MINI)SŁOWNIK BBN: *Propozycje nowych terminów z dziedziny bezpieczeństwa*, <https://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstwo-narodowe/minislownik-bbn-propozy/6035>, [MINISŁOWNIK-BBN-Propozycje-nowych-terminow-z-dziedziny-bezpieczenstwa.html](https://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstwo-narodowe/minislownik-bbn-propozy/6035)

⁶ Miało to miejsce np. w polskich strategiach sprzed 2007 roku, z wyjątkiem strategii obronności z 2000 roku.

3. Cykl strategiczny

Nawiasem mówiąc, wydaje się, że u nas spotykane nawyki rozpoczynania myślenia strategicznego od zagrożeń, a nie od interesów i celów, są po trosze być może konsekwencją niemal dwóch pokoleń ubezwłasnowolnienia strategicznego w Układzie Warszawskim. Wtedy nie mieliśmy w ogóle pełnowymiarowej strategii narodowej, ograniczając się tylko do jej elementów w postaci strategii operacyjnej, ponieważ cele strategiczne przychodziły do nas z zewnątrz w postaci zadań sojuszniczych do wykonania. A o czymś takim, jak interesy narodowe w ogóle nie mówiło się w tamtej wspólnocie.

Można wyróżnić dwie generalne metody identyfikacji interesów narodowych w dziedzinie bezpieczeństwa: a) metodę agregacji, czyli syntezy szczegółowych wniosków z diagnozy państwa jako podmiotu bezpieczeństwa, b) metodę dezagregacji, czyli analizy z punktu widzenia bezpieczeństwa najbardziej generalnych interesów narodu (państwa) ujętych w Konstytucji (tzw. interesów konstytucyjnych). Takie podejście, zakładające wykorzystanie obu tych metod, zastosowane zostało w przygotowaniu rekomendacji dla władz państwa w pierwszym Strategicznym Przeglądzie Bezpieczeństwa Narodowego (SPBN) w latach 2010-2012⁷. Jako punkt wyjścia do formułowania interesów narodowych przyjęto diagnozę Polski

⁷ Zob. S. Koziej, *Główne ustalenia i rekomendacje Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2012, nr 23/24, [w:] S. Koziej, *Studia o bezpieczeństwie. O bezpieczeństwie*

jako strategicznego podmiotu bezpieczeństwa, dokonaną w kontekście zarówno historycznego kształtowania się polskiej tożsamości narodowej i państwowości, teraźniejszych uwarunkowań ustrojowo-politycznych, jak i obecnego potencjału obronnego, ochronnego, społecznego i gospodarczego⁸.

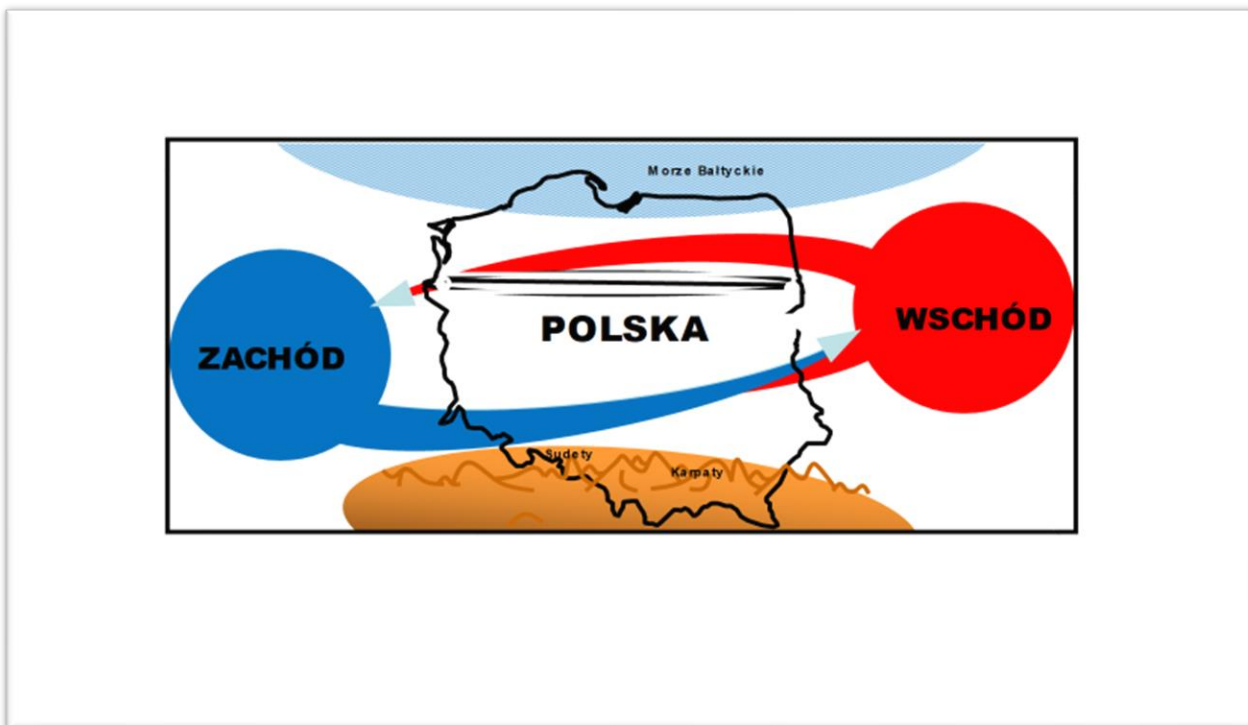
Geneza interesów narodowych tkwi w doświadczeniu historycznym. W przypadku Polski doświadczenia te dowodzą, że geostrategiczne położenie między Zachodem a Wschodem (szkic nr 4) było najważniejszym czynnikiem wpływającym na kształtowanie się tożsamości narodowej i państwowości polskiej oraz determinującym istotę i charakter interesów narodowych i celów strategicznych w dziedzinie bezpieczeństwa. Liczne konflikty (wojny zewnętrzne i kryzysy wewnętrzne) sprawiały, że sprawy bezpieczeństwa musiały znajdować się przez znaczną część polskich dziejów w centrum uwagi władz państwa i społeczeństwa. Lekceważenie ich kończyło się bądź to marginalizacją znaczenia na arenie międzynarodowej (okres rozbicia dzielnicowego), bądź zupełnym upadkiem państwowości (okres rozbiorów). Historia pokazuje też, jak ważna jest harmonia (właściwe proporcje) między interesami indywidualnymi (jednostki) a zbiorowymi (państwa) oraz interesami materialnymi a niematerialnymi (duchowymi). Przerost interesów indywidualnych i partykularnych (interesy dynastyczne, „złota wolność” szlachty itp.) nad państwowymi oraz zapomnianie o stałej potrzebie rozwoju materialnego państwa doprowadziły do dwóch zapaści polskiej państwowości. Z drugiej strony, pielęgnowanie niematerialnych wartości, rozwijanie kultury i troska o tożsamość narodową w okresie zaborów pozwoliły narodowi polskiemu przetrwać okres 123 lat niewoli.

---

narodowym i międzynarodowym w latach 2010 – 2015 w publikacjach i analizach szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego, Oficyna Wydawnicza Uczelni Łazarskiego, Warszawa 2017, s. 210 - 225

⁸ Jawne rezultaty SPBN – *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2013, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/01/Biala_Ksiega_inter_mm.pdf

4. Geostrategiczne położenie Polski

W państwach nowoczesnych indywidualna dowolność interpretacyjna i implementacyjna interesów narodowych jest redukowana przede wszystkim przez skodyfikowane w konstytucjach zasady ustrojowe funkcjonowania państw. Zostały one określone również w Konstytucji RP. Ujęte w te ramy interesy narodowe mogą w swej treści mieć różną skalę i natężenie; mogą być bardziej lub mniej ambitne. Zależy to od warunkującego te ambicje (ograniczającego lub wzmacniającego je) potencjału strategicznego państwa, w tym siły jego systemu bezpieczeństwa, składu, organizacji, wyposażenia i sprawności działania podsystemu kierowania, sił zbrojnych oraz ogniów pozamilitarnych.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania i założenia można na podstawie doświadczeń historycznych, które ukształtowały polską kulturę strategiczną, diagnozy strategicznego potencjału państwa oraz postanowień Konstytucji RP sformułować katalog interesów narodowych i celów strategicznych, które powinny stanowić podstawę koncepcji strategicznej w dziedzinie bezpieczeństwa. Ramy formalne zbudowania takiego katalogu stanowić mogą, i tak to zostało przyjęte zarówno w Strategicznym Przeglądzie Bezpieczeństwa Narodowego, jak i w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2014 roku, tzw. interesy konstytucyjne, wymienione w art. 5. Konstytucji RP. Artykuł ten określa w istocie przeznaczenie państwa

polskiego, mówi po co w ogóle naród tworzy sobie państwo, czyli Rzeczpospolitą. Artykuł ten stanowi, że „*Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju*”⁹.

Zauważmy, że interesy konstytucyjne odnoszą się do czterech obszarów: państwo jako całość, obywatele jako swoiste „atomy”, z których składa się całość narodowa, zasoby niematerialne i zasoby materialne narodu. Ich treści to: istnienie niepodległego państwa polskiego w nienaruszalnych granicach (państwo); wolne i bezpieczne życie obywateli (obywatel i grupy społeczne); zrównoważony rozwój potencjału społecznego (zasoby niematerialne narodu) i gospodarczego (zasoby materialne narodu), z konstytucyjnym podkreśleniem spraw dziedzictwa narodowego i ochrony środowiska. Są to więc kolejno interesy państwowe, obywatelskie, społeczne i gospodarcze. Wszystkie interesy konstytucyjne można skonkretyzować poprzez odniesienie ich treści do dwóch podstawowych sfer aktywności każdego państwa, jakimi są rozwój i bezpieczeństwo. W ten sposób można wyróżnić dwie grupy interesów narodowych: interesy rozwojowe i interesy bezpieczeństwa¹⁰.

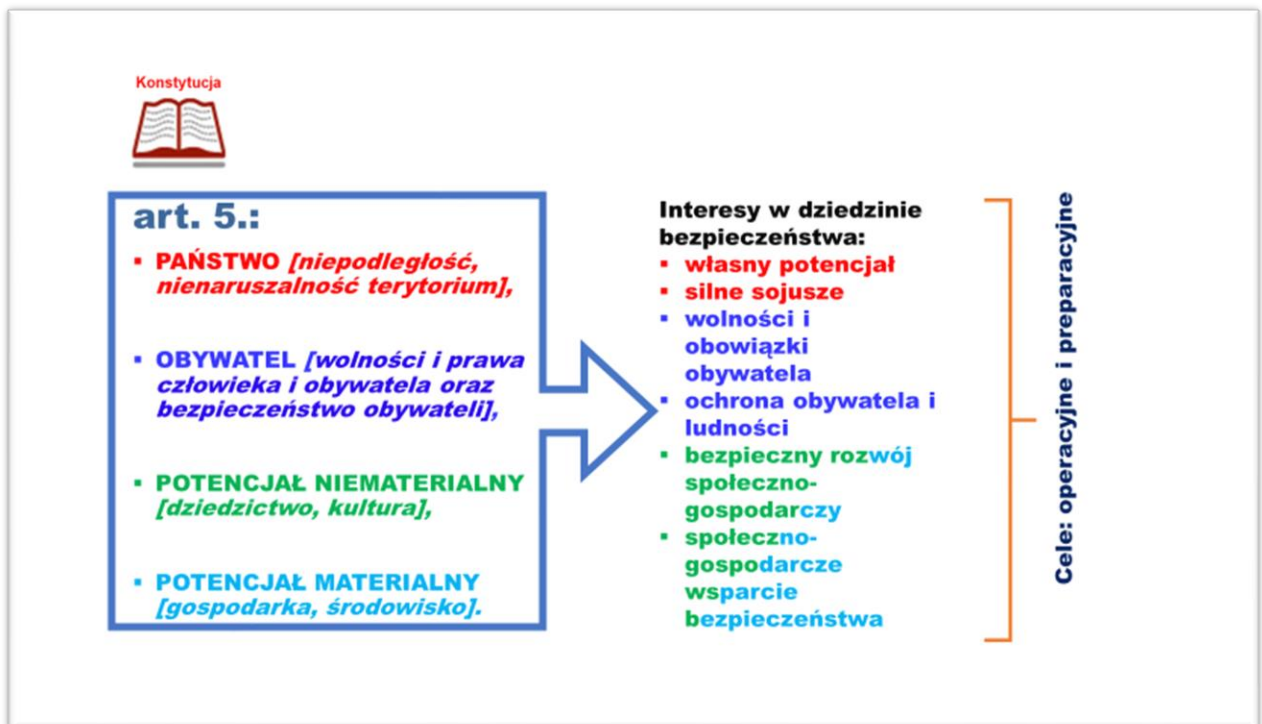
Interesy bezpieczeństwa dają się zdefiniować przez dezagregację interesów konstytucyjnych z punktu widzenia kryterium bezpieczeństwa (szkic nr 5). W zależności od poziomu i szczegółowości tej dezagregacji można zestawiać różne katalogi interesów narodowych i wywodzących się z nich celów strategicznych w dziedzinie bezpieczeństwa. W najbardziej generalnym ujęciu, na pierwszym poziomie dezagregacji, dadzą się wyróżnić takie interesy bezpieczeństwa, jak: dysponowanie skutecznym narodowym potencjałem bezpieczeństwa (gotowość i zdolność do odstraszenia, obrony i ochrony); członkostwo w wiarygodnych systemach bezpieczeństwa międzynarodowego; swoboda korzystania przez obywateli z praw i wolności człowieka, bez szkody dla bezpieczeństwa innych osób i bezpieczeństwa państwa; ochrona indywidualna obywateli i zbiorowa ludności przed losowymi i celowymi zagrożeniami dla ich życia i zdrowia oraz przed naruszeniem, utratą lub degradacją dysponowanych przez nich dóbr (materialnych i niematerialnych); bezpieczne warunki rozwoju

---

⁹ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1977 r.*, art. 5.

¹⁰ W niniejszej pracy zajmujemy się tylko tymi drugimi.

potencjału społecznego i gospodarczego; adekwatne, odpowiadające potrzebom i możliwościom, społeczne i gospodarcze wsparcie bezpieczeństwa.

5. Konstytucja jako podstawa definiowania interesów narodowych

Podobny katalog wymienia Strategia Bezpieczeństwa Narodowego z 2014 roku. Definiuje ona następująco główne interesy narodowe w dziedzinie bezpieczeństwa¹¹:

- dysponowanie skutecznym narodowym potencjałem bezpieczeństwa zapewniającym gotowość i zdolność do zapobiegania zagrożeniom, w tym odstraszenia, obrony i ochrony przed nimi oraz likwidowania ich następstw;
- silna pozycja międzynarodowa Polski i członkostwo w wiarygodnych systemach bezpieczeństwa międzynarodowego;
- ochrona indywidualna i zbiorowa obywateli przed zagrożeniami dla ich życia i zdrowia oraz przed naruszeniem, utratą lub degradacją istotnych dla nich dóbr (materialnych i niematerialnych);

¹¹ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, art. 11, Warszawa 2014, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/01/sbn_rp_2014.pdf

- zapewnienie swobody korzystania przez obywateli z wolności i praw, bez szkody dla bezpieczeństwa innych osób i bezpieczeństwa państwa oraz zapewnienie tożsamości narodowej i dziedzictwa kulturowego;
- zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju potencjału społecznego i gospodarczego państwa, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony środowiska naturalnego oraz warunków życia i zdrowia ludności jako podstawy bytowania.

Realizacja interesów narodowych w dziedzinie bezpieczeństwa odbywa się w praktyce w dwóch wymiarach, odpowiadających dwóm częściom strategii: operacyjnym i preparacyjnym. Pierwszy obejmuje sposoby działania państwa dla realizacji swoich interesów, drugi sposobów przygotowania potrzebnych do tych działań sił i środków (zasobów) strategicznych państwa. Operacjonalizując interesy narodowe w zakresie tych dwóch obszarów określa się konkretne cele strategiczne państwa w dziedzinie bezpieczeństwa.

Interesy narodowe a strategie sojusznicze

Sojusze tworzone są przez państwa dla wzmocnienie możliwości realizacji swoich interesów narodowych. Następuje to w wyniku synergii występującej w dobrze zorganizowanych działaniach wspólnych, jako że efekt takich działań jest większy niż zwykła suma wysiłków w nie włożonych przez każde państwo oddzielnie. Ta „nadwyżka mocy” jest niejako dzielona między uczestników wspólnego działania i każdy z nich odnosi korzyści. Ale aby tak było, sojusz musi mieć odpowiednią strategię. O ile podstawą strategii państwa są interesy narodowe, to podstawą strategii sojuszu jest jego misja. Dlatego zdefiniowanie misji ma znaczenie kluczowe dla strategii i w ogóle dla dobrego i skutecznego funkcjonowania każdego sojuszu.

Tworząc organizacje międzynarodowe najczęściej podkreśla się przede wszystkim wspólnotę wartości jako ich fundament. W organizacjach świata zachodniego są to zwłaszcza wspólne korzenie cywilizacyjne, wolność, demokracja, prawa człowieka, praworządność międzynarodową i wewnątrz krajową, suwerenność państw, prawa narodów do samostanowienia itp. Wokół nich jednoczą się członkowie organizacji międzynarodowej. Wartości są ważnym spoiwem międzynarodowym, można rzec, że są spoiwem koniecznym w każdej takiej organizacji, ale niekoniecznie wystarczającym. Dotyczy to zwłaszcza funkcjonowania organizacji na polu bezpieczeństwa. Bardzo wyraźnie ukazuje to praktyka

czasów pozimnowojennych¹². W czasie kryzysu, w godzinach próby, w szczególności w sytuacjach zagrożeń selektywnych, odnoszących się nie do całości organizacji, a tylko do jej niektórych członków, można zaobserwować, że ważniejsze stają się indywidualne interesy niż wspólne wartości. Innymi słowy realna praktyka pokazuje, że w sprawach bezpieczeństwa występuje z reguły wyższość interesów narodowych nad wspólnotowymi wartościami¹³.

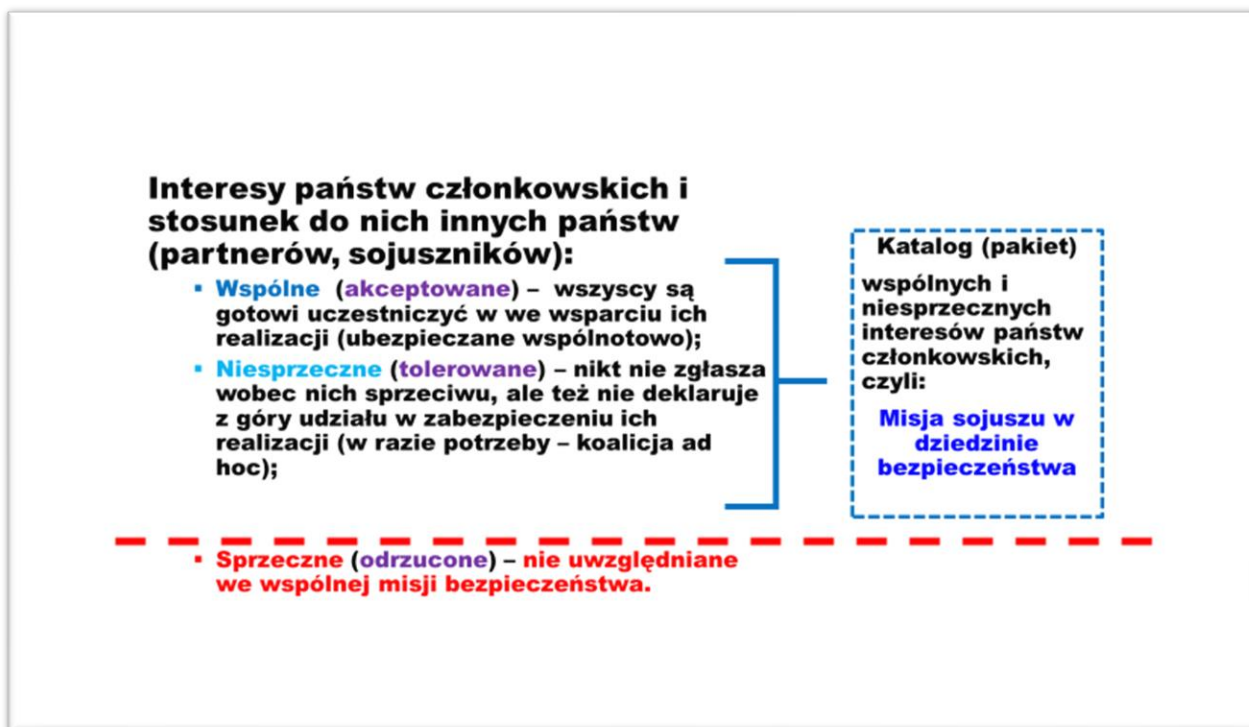
Z powyższego wynika wniosek, że budując strategię bezpieczeństwa sojuszniczego należy tę prawidłowość uwzględnić, aby strategia dawała skuteczne instrumentarium działania na rzecz wspólnego bezpieczeństwa. W związku z tym misja sojuszu w dziedzinie bezpieczeństwa, aby była optymalnie sformułowanym punktem wyjścia jego strategii, powinna obejmować wspólne i niesprzeczne interesy narodowe poszczególnych państw członkowskich (szkic nr 6). Sporządzenie takiego katalogu interesów to pierwszy krok w budowaniu skutecznej strategii sojuszu¹⁴.

---

¹² O dylematach związanych z różnicami w podejściu do wartości wewnątrz NATO patrz np. T. Tardy, *The internal nature of the Alliance's cohesion*, „NDC Policy Brief”, nr 1, Rome, September 2018, <http://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=1204>

¹³ Szerzej na temat roli wartości i interesów w sprawach bezpieczeństwa sojuszniczego patrz: S. Koziej, *Sojusz ponad ideami*, „Polska Zbrojna” z 25.03.2012 roku. Opublikowane także w: S. Koziej, *Studia o bezpieczeństwie. O bezpieczeństwie narodowym i międzynarodowym w latach 2010-2015 w publikacjach i analizach szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego*, Oficyna Wydawnicza Uczelni Łazarskiego, Warszawa 2017, s. 75 - 79

¹⁴ Nawiasem mówiąc to pokazuje także relacje między strategiami narodowymi i strategią sojuszniczą. W etapie formułowania misji, wspólnych i niesprzecznych interesów i celów strategicznych nadrzędne są strategie narodowe. Po przyjęciu wspólnej strategii ta z kolei staje się nadrzędna w warstwie wykonawczej.

6. Misja sojuszu jako synteza interesów bezpieczeństwa państw członkowskich

Analizując interesy bezpieczeństwa ujęte w narodowych strategiach należy w pierwszej kolejności wyodrębnić takie, które są wspólne dla wszystkich państw członkowskich i wobec których wszyscy z góry mogą zadeklarować wspólne działanie, gdyby były one zagrożone. Tego typu interesy są najtwardszą podstawą sojuszu (w NATO są to np. interesy dotyczące nienaruszalności terytorium państw członkowskich, „podpadające” pod art. 5. Traktatu Waszyngtońskiego jako zadania obrony kolektywnej). Drugą grupę interesów narodowych stanowią interesy niesprzeczne, czyli takie, które nie są dla wszystkich tożsame, ale jednocześnie nie stoją w sprzeczności z interesami innych państw członkowskich. Są niejako indywidualne, tolerowane, a nawet akceptowane przez innych, ale nie uznawane jako jednocześnie własne (w NATO i UE mogą to być np. interesy niektórych państw w ich byłych koloniach w Afryce). W razie zagrożenia takich interesów mogą być tworzone do ich ochrony i obrony w ramach sojuszu koalicje ad hoc zainteresowanych państw. To słabsze spoiwo niż interesy wspólne, ale jednak może być ujęte we wspólnej misji strategicznej sojuszu z odpowiednimi ograniczeniami lub zastrzeżeniami. I wreszcie trzecią grupę interesów stanowią te, które stoją w sprzeczności z interesami jakiegoś innego członka sojuszu (np. interesy Wielkiej Brytanii wobec Gibraltaru, które są sprzeczne z interesami Hiszpanii). Takie interesy

oczywiście nie mogą być częścią wspólnej misji sojuszniczej i muszą być odrzucone. Ten sposób misji sojuszu a dziedzinie bezpieczeństwa może być swoistą syntezą wspólnych i niesprzecznych interesów państw członkowskich. Taka misja może być dopiero w pełni realnym fundamentem strategii sojuszu.

* * *

Podsumowując przeprowadzone rozważania należy podkreślić, że interesy narodowe, jako zsyntetyzowane oczekiwania narodu (państwa) wobec otoczenia, stanowią kluczową kategorię strategiczną w dziedzinie bezpieczeństwa. Ich identyfikacja jest podstawą i punktem wyjścia cyklu strategicznego prowadzącego do sformułowania strategii bezpieczeństwa narodowego. Głównymi determinantami interesów narodowych są: doświadczenie historyczne kształtujące tożsamość narodową; przynależność do większej cywilizacji przesądzająca o wyznawanych wartościach; położenie geostrategiczne określające warunki bezpieczeństwa oraz własny potencjał strategiczny limitujący oczekiwania i dążenia. Przedłużeniem i skonkretyzowaniem interesów narodowych w odniesieniu do istniejących w danym momencie warunków bezpieczeństwa są cele strategiczne państwa w dziedzinie bezpieczeństwa. Można wyróżnić dwie generalne metody identyfikacji interesów narodowych w dziedzinie bezpieczeństwa: a) metodę agregacji, czyli syntezy szczegółowych wniosków z diagnozy państwa jako podmiotu bezpieczeństwa, b) metodę dezagregacji, czyli analizy z punktu widzenia bezpieczeństwa najbardziej generalnych interesów narodu (państwa) ujętych w Konstytucji (tzw. interesów konstytucyjnych). Interesy narodowe powinny jednocześnie służyć jako główne kryterium akceptacji wspólnych strategii sojuszniczych. Z tego punktu widzenia w pracach nad strategiczną misją sojuszu, jako punktem wyjścia wspólnej strategii, można wyróżnić trzy grupy interesów narodowych państw członkowskich: wspólne, niesprzeczne i sprzeczne. Realną, wiarygodną i skuteczną strategię sojuszniczą można zbudować tylko na bazie dwóch pierwszych grup interesów państw członkowskich.

=====